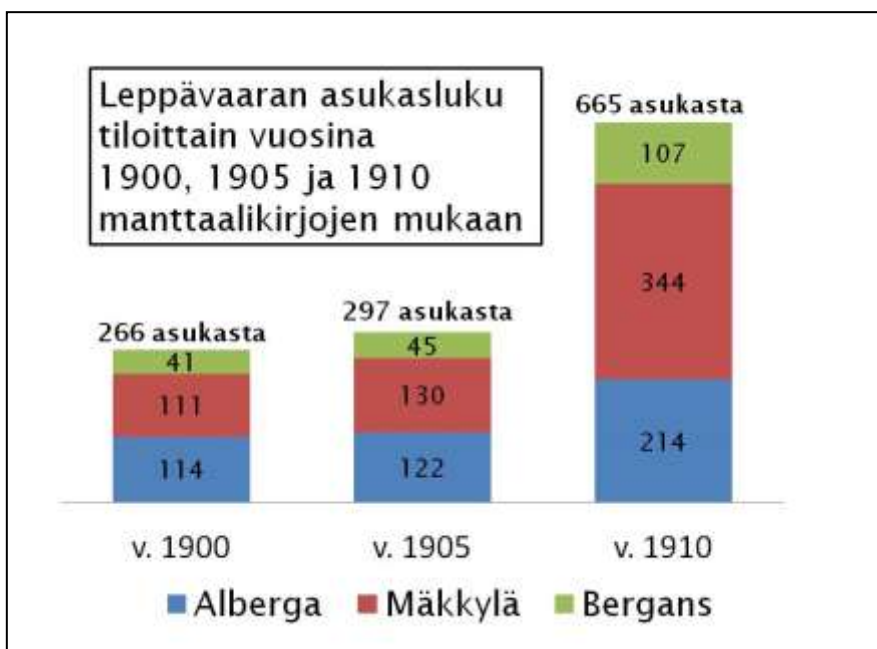

Leppävaaran suuri kasvupyrähdys 1905

Albergassa, jota 1920-luvun puolivälistä alkaen alettiin kutsua Leppävaaraksi, elettiin viime vuosisadan alkuun asti pelloista ja metsistä. Asukkaita oli vähän, alle kolmesataa. Tänä päivänä he kaikki mahtuisivat yhteen kerrostaloon. Elämä pyöri kolmensuuren maatilan töissä. Tilojen kannattavuus oli uudelle vuosisadalle tultaessa laskenut. Albergassakin alettiin etsiä muita tulolähteitä samaan aikaan kuin koko maan elinkeinorakenne alkoi hitaasti monipuolistua.

Tässä artikkelissa tarkastellaan Leppävaaran ensimmäistä suurta kasvupyrähdystä ja ammattirakenteen muutosta vuosina 1900, 1905 ja 1910. Väkimäärän kasvu oli huima: se yli tuplaantui viidessä vuodessa vuosikymmenen jälkipuolella.

Leppävaaran asukasluku 1900–1910. Piirros: Arja Salmi

Vuosisata vaihtuu Albergassa

Viime vuosisadan vaihtuessa Suomi eli edelleen maa- ja metsätaloudesta, kuten oli elänyt viimeiset 300 vuotta. Yhteiskunnallinen kehitys ei ollut enää yhtä tasaista, sillä Venäjä oli alkanut kiristää otettaan Suomen autonomiasta. Ensimmäisen sortokauden alkaminen vuonna 1899 merkitsi tsaarinvallan pyrkimystä sitoa Suomi tiukasti osaksi emämaataan.

Suomi osallistui Venäjän osana vuonna 1900 omalla paviljongillaan Pariisin maailmannäyttelyyn korostaen omaa historiallista ja kansallista identiteettiään. Venäjä yritti monin tavoin estää paviljongin rakentamisen. Albert Edelfelt, jolla oli hyvät suhteet sekä Ranskaan että Pietarin hoviin, lobbasi osallistumisen läpi. Paviljongin suunnitteli arkkitehti Eliel Saarinen ja eteishallin freskot maalasi Akseli Gallen-Kallela, joka kolme vuotta myöhemmin muutti asumaan vaimonsa suvun omistamaan Albergan kartanoon. Suomen paviljonki freskoineen sai Pariisissa runsaasti palkintoja ja huomionosoituksia sekä jo näyttelyn aikana että sen jälkeen.

Vuosi 1900 oli taitekohta myös Leppävaarassa. Albergan kartanon omistanut Amalia Kiseleff kuoli ja kartano siirtyi hänen sisarilleen. Alma-sisaren mies, valtioneuvos Georg Mauritz von Christerson, jätti vuonna 1901 pitkän virkamiesuransa ja ryhtyi hoitamaan kartanoa. Albergan lisäksi Leppävaarassa oli tuolloin Mäkkylän sotilasvirkatalo, joka oli vuokrattu Nikolai Kavaleffille. Hän oli pahasti velkaantunut ja kuoli oman käden kautta 1902. Hänen jälkeensä Mäkkylän isännäksi tuli hänen poikansa, luutnantti Karl Kavaleff. Kolmas albergalaistila oli Bergansin ratsutila, jonka omisti Johan Fredrik Gestrin.

Vuoden 1900 manttaalikirjojen mukaan Leppävaarassa asui 266 henkeä, josta 114 henkeä oli kirjoilla Albergan kartanossa, 111 henkeä Mäkkylässä ja loput 41 henkeä Bergansin tilan mailla. Leppävaaralaisten osuus Espoon maalaiskunnan koko väkiluvusta oli vajaat viisi prosenttia. Naisia oli miehiä enemmän eli 55 prosenttia väestöstä. Kotitalouksista 41 prosenttia maksoi veroa. Lähes koko väestö sai toimeentulonsa maa- ja metsätaloudesta. Neljännes kotitalouksista hankki elantonsa itsenäisinä viljelijöinä, runsaat puolet palkollisina ja viidennes tilapäisissä töissä.

Yleisimpiä ammattinimikkeitä Leppävaarassa vuonna 1900 olivat torppari, muonamies, piika, renki ja työmies. Tiloilla oli omat kalastajansa sekä muurarit, puusepät ja sepät sekä puutarhurit, pehtorit ja emännöitsijät. Itsenäisiä ammatinharjoittajia oli harvassa, heitä edustivat kansakoulun opettajatar, kestikievarin pitäjä, maakauppias sekä suutari ja räätäli.

Bergansin pellolla. Kuva Hilikka Helsti

Juna tuo Helsingin lähelle

Venäjä oli hävinnyt Japanin sodan ja maassa puhkesi suuria tsaarinvallan vastaisia levottomuuksia, jotka heijastuivat Suomeenkin. Suomalaiset vaativat yleistä ja yhtäläistä äänioikeutta suurlakolla, joka johti yksikamarisen eduskunnan perustamiseen.

Rautatie Helsingistä Karjaalle valmistui vuonna 1903. Leppävaaran rautatiepysäkki avattiin vuonna 1904, jolloin alkoi säännöllinen paikallisjunaliikenne. Myös Turun pikajunat pysähtyivät silloin Leppävaarassa. Nopea ratayhteys Helsinkiin tuli merkitsemään yhdyskuntarakenteen täydellistä muutosta. Leppävaaran huvilayhdyskunnan perustamista oli mietitty jo vuonna 1901, jolloin oli kutsuttu koolle halukkaita merkitsemään joko Albergan tai Kulosaaren huvilayhdyskunnan osakkeita. Albergan taajaväkinen yhdyskunta tosin perustettiin vasta myöhemmin vuonna 1921.

Kauppia K. A. Koskinen hankki vuonna 1905 Bergansin tilan omistukseensa Johan Gestriniltä ja alkoi määrätietoisesti valmistella tilansa palstoitusta. Tämän lisäksi hän kehitti aktiivisesti muitakin liiketoiminnan muotoja. Hän ylläpiti Helsingissä kansankeittiötä, josta sai lisänimen Soppa-Koskinen. Hän perusti Bergansin maille suuren sikalan ja oli myöhemmin mukana perustamassa Albergan Telefooni osuuskuntaa, Albergan Sähköä sekä vapaapalokuntaa. Koskisen panos koko yhdyskunnan kehitykselle on ollut suuri. Hän myös aloitti suomalaisen koulutoiminnan omalla tilallaan ja oli mukana rakentamassa Albergan suomalaista kansakoulua.

Albergan kartanon vanha päärakennus ns. Vanha Alberga. Kuva KAMU

Albergan kartanoa hoitanut von Christerson kuoli vuonna 1905, jolloin tilanhoito siirtyi Amalia Kiseleffin sisarenpoika Mikko Slöörille. Hän perusti kartanon maista osakeyhtiö Ab Albergan huvilapalstojen myyntiä varten.

Vuosituhanen viiden ensimmäisen vuoden aikana Leppävaaran asukasluku ei juuri lisääntynyt. Vuoden 1905 manttaalikirjojen mukaan väkiluku oli yhteensä 297 henkeä, joista 122 henkeä oli Albergan kartanon väkeä, 130 henkeä asui Mäkkylän virkatalon mailla ja 45 henkeä Bergansin mailla. Leppävaaralaisten osuus oli edelleen vajaat viisi prosenttia koko Espoon väestöstä.

Leppävaaran ammattijakautumassa alkoi jo näkyä yhteiskunnallinen murros. Itsenäisiä ammatinharjoittajia oli jo lähes kymmenesosa väestöstä. Joitakin uusia ammattinimikkeitä oli jo ilmaantunut manttaalikirjoihin kuten agronomi, tohtori, valtioneuvos ja vapaaherra.

Väkiluku yli kaksinkertaistuu

Vuonna 1910 tsaari ja vastaperustettu Venäjän duuma kiristivät edelleen otettaan Suomesta ja päättivät kumota Suomen perustuslain ja ulottaa venäläisen lain Suomeen. Suomen eduskunta hajotettiin ja virkakunta pyrittiin venäläistämään. Vastavoimana suomalaisuusaate voimistui myös Leppävaarassa niin suomen- kuin ruotsinkielistenkin keskuudessa.

Leppävaarassa alkoi suuri palstoitusbuumi. Bergansin K. A. Koskinen palstoitti Harakkaa radan pohjoispuolella ja alkoi 1907 myydä pieniä ja hinnaltaan edullisia tontteja suomenkieliselle väestölle. Ab Alberga tilasi tunnetulta arkkitehti Lars Sonckilta Albergan huvilakaupungin asemakaavan, joka valmistui 1908.

Vuoden 1910 toukokuuhun mennessä Ab Alberga oli jo myynyt 21 tonttia runsaan sadan palstan huvila-alueestaan. Albergan myymät tontit olivat kooltaan suurempia ja yksikköhinnaltaan kalliimpia kuin radan pohjoispuolella. Niinpä radan eteläpuolelle syntyi vauraamman väen huvila-asutusta verrattuna Bergansin huvila-alueeseen. Myös Mäkkylän virkatulo oli aktiivinen. Valtion omistamasta tilasta vuokrattiin suuret huvilapalstojen nykyisen Puustellinmäen alueella, Vermosta sekä Lintuvaaran tien alkupäästä Nupukivenkallion kupeesta.

Leppävaaran etuna oli Helsingin läheisyys. Junalla matka kesti 25 minuuttia ja höyrylaivalla 30 minuuttia. Tontit olivat Helsinkiä edullisempia ja tarjolla oli runsaasti erikokoisia ja -hintaisia palstoja. Ab Alberga ja K. A. Koskinen markkinoivat molemmat lehdistössä palstojaan aktiivisesti. He profiloivat tarjontansa omalle kohderyhmälleen. K. A. Koskinen myi vuonna 1907 ”*Edullisia huvilapalstoja lähellä Albergan pysäkkiä vähittäismaksulla*”. Ab Albergan valttina oli myös meren ranta. Palstoja markkinoitiin vuonna 1906 näin: ”*Huvilapalstoja meren rannalla ja lähellä Albergan pysäkkiä myydään ja vuokrataan Albergan tilalla. Asemakartta nähtävänä arkit. Lars Sonckin toimistossa...*”

**Edullisia
Huvilapalstoja**
lähellä Albergan pysäkkiä.

Matka Helsingistä 13 kilometriä maanteitse, 11 rautateitse ja 8 vesitietä

vähittäismaksulla
myy
K. A. KOSKINEN.

Lähempiä tietoja saa joka arkipäivä klo. 3—7 iltapäivällä allekirjoittaneen kaupalliseksi Itä-Heikinkatu 9.

Huvilapalstoja
Meren rannalla ja lähellä Albergan
pysäkkiä
myydään ja vuokrataan
Albergan tilalla

Korjan radalla, 25 min. matka Helsingistä ja puolen tunnin matka höyrylaivalla.

Asemakartta nähtävänä arkkitehti Lars Sosen toimistossa, Unioninkatu 28 B sekä Albergan tilalla, jossa palatoja voidaan nähdä parhaiten lauantaisin ja sunnuntaisin.

Päikäläisjunat lähtevät Helsingistä 7,45 ja 11,30 a. p. ja palaavat Albergan pysäkillä 10,30 ja 2,15 päivällä.

Puhelin: Söckenbackan senttari, Alberga. 13349

Palstanmyynti-ilmoituksia vuosilta 1907 ja 1906

Leppävaaran asukasluku yli kaksinkertaistui vuodesta 1905 vuoteen 1910, jolloin täällä asui jo 665 ihmistä. Albergan mailla asui 214 henkeä, Mäkkylässä peräti 344 henkeä ja 107 henkeä muualla eli pääasiassa Bergansin palstoitusalueella. Espoo ei enää kasvanut samassa tahdissa. Leppävaarassa asui nyt jo lähes kymmenen prosenttia espoolaisista.

Leppävaaraan muuttaneet olivat töissä Helsingissä ja toimivat muissa kuin perinteisissä maaseutuammateissa. Tämä näkyy selvästi manttaalikirjojen ammattinimikkeissä. Tänne muuttomonen alan väkeä kuten arkkitehteja, insinöörejä, rakennusmestareita, kirjailijoita ja toimittajia, typograafeja ja kirjapainotyöläisiä, rautatievirkamiehiä, veturinkuljettajia ja rautatietyöläisiä, konemestareita, taiteilijoita, muusikoita sekä musiikkikauppiaita.

Leppävaaran kehitys kiihtyi tulevina vuosina ja samoin sen kahtiajakautuneisuus syveni: Harakkaan eli nykyiseen Lintuvaaraan alkoi kasvaa työväen asutusalue, kun aseman ympäristöön ja Etelä-Leppävaaraan taas syntyi paremman väen huvilakaupunki.

Teksti: Arja ja Markku Salmi